

Eduskunta

Valtiovarainvaliokunta

Sivistys- ja tiedejaosto

Asia: Sananvapausjärjestö Suomen PENin toiminnan turvaaminen ja nostaminen pohjoismaiselle tasolle.

Toiminta lyhyesti

Suomen PEN on vuonna 1928 perustettu kirjailijoiden sananvapausjärjestö. Se on osa yli 100 maassa toimivaa kansainvälistä kattojärjestöä (PEN International), joka on yksi maailman vanhimmista kansalaisjärjestöistä. Peruskirjansa mukaisesti PEN puolustaa ja edistää kirjallisuutta, taiteen- ja sananvapautta ja kansakuntien välistä yhteisymmärrystä. PEN järjestää tiedotusta, tapahtumia, kirjallisia julkaisuja ja keskustelutilaisuuksia. PEN puolustaa vainottuja kirjailijoita ja toimittajia sekä Suomessa että ulkomailla, ottaa kantaa ajankohtaisiin asioihin ja pyrkii luomaan pelosta vapaata yhteiskunnallista keskustelua. PENin toimialoihin kuuluvat kulttuuri, ihmisoikeudet ja yhteiskunnallinen työ.

Kansainvälisen PENin ja Suomen PENin yhteisenä tavoitteena on luoda konfliktitilanteissa propagandasta vapaita keskusteluareenoita. Olennainen osa PENin työtä on yhteydenpito muihin PEN-keskuksiin ympäri maailman. Näin organisaatio pystyy keräämään tietoa ajankohtaisista asioista kussakin maassa ja nostamaan esiin kysymyksiä, joita kyseisissä maissa ei mahdollisesti voida julkisesti kysyä. Suomen PEN on luotettu kansainvälinen toimija sekä PEN-yhteisössä että sen ulkopuolella. Järjestön edustajat osallistuvat kattojärjestön kansainvälisiin kokouksiin.

Erityistoiminnan alueita: 1. Vainottujen kirjailijoiden komitea, 2. Kieli- ja käännöskomitea, 3. Naiskomitea, 4. Rauhankomitea, 5. Tietokirjoittajien ja tutkijoiden komitea.

Yhdistys tuo Suomeen kansainvälisiä vieraita ja vie suomalaista kulttuuria kansainvälisten tahojen ulottuville.

Tavoitteet

Sananvapauskysymykset ovat muuttuneet yhä monimutkaisemmiksi tiedonvälityksen pirstaloitumisen, sosiaalisen median kasvun ja globalisaation vuoksi. Voimistunut nationalismi, poliittinen polarisaatio ja erilaisten ääriliikkeiden nousu ovat korostaneet neutraalin, neuvottelevan välitystoiminnan merkitystä.

Tämän hetken keskeisiä toiminnan huomiopisteitä ovat mm. vihapuheen analysointi ja rakentavan yhteiskunnallisen keskustelun luominen, digitalisaation tuomat haasteet sananvapaudelle, globaalisti lisääntyvä aggressio journalisteja kohtaan, sekä tutkijoiden ja tiedekirjoittajien kohtaamat vaientamisyrietykset.

PENin rooli kommentoijana virallisille tahoille ja mediaan on tärkeä, mutta tärkeä on myös ns. pimentoon jäävä työ, joka tapahtuu, kun puolustetaan yksittäisiä uhattuja taiteilijoita, tutkijoita tai journalisteja vaikeissa tilanteissa. Moni jää paineen alla yksin, ellei puolustavaa voimaa löydy. Kysymys on ihmisten oikeudesta saada tutkittua tietoa, jonka varassa rakentaa maailmankuvaa. Jos tutkijat ja toimittajat eivät uskalla tehdä työtään, on yhteiskunnallisen keskustelunkin lähtökohta mahdoton.

Toiminta on jatkuvassa kasvussa yhteiskunnallisen kysynnän johdosta ja aktiivit työskentelevät tiiviisti pyrkien vastaamaan useisiin pyyntöihin ja toiveisiin. Toimintatapojen kirjo on laaja ja uusia toimintamalleja tutkitaan jatkuvasti. On yhteiskunnallisesti välttämätöntä löytää keinoja keskustelumallien muuttamiseen. Häirintä ja maalittaminen verkossa ovat aikamme oireita, koska internet mahdollistaa esimerkiksi tutkijoiden, toimittajien ja virkamiesten häiriköinnin ennennäkemättömässä mittakaavassa. Väkivaltaisen viestinnän kohteeksi joutumista on entistä vaikeampi välttää: ammatillinen ja sosiaalinen elämämme tapahtuu enenevässä määrin sosiaalisessa mediassa tai vähintään sen tukemana. On syytä määrittää verbaalinen väkivalta omaksi ilmiökseen.

Järjestön konkreettiset tarpeet ja tavoitteet

1. Mahdollisuus pitkän tähtäimen suunnitteluun. Olisi olennaisen tärkeää saada rakennettua järjestölle taloudellinen pohja, jonka tuella toimintaa voitaisiin suunnitella pitemmälle kuin vuodeksi kerrallaan. Tällä hetkellä järjestön on vaikea sitoutua hyödyllisiin pitkääikäisiin projekteihin, koska taloustilanne on tiedossa vain vuodeksi eteenpäin.

Tavoitteena on hallinnollisen henkilökunnan vakinaistaminen ja tuntimäärän kasvattaminen osaaikaisesta päätoimiseksi.

2. Suomen PENin vuosibudjetti on nyt vain noin neljäsosa muiden pohjoismaisten PEN-keskusten budjeteista. Lähimpien yhteistyökumppaneidemme kanssa olisi syytä päästä suunnilleen samalle tasolle. Muut keskuksat pystyvät tukemaan myös kansainvälistä kattojärjestöä erilaisten instituutioiden kautta. Suomen pitäisi pystyä samaan.

3. Vuosi 2021 on PEN Internationalin 100-vuotisjuhlavuosi. Sen kunniaksi tarkoituksena on järjestää erilaisia tapahtumia myös Suomessa. Tulossa on mm. gaala Savoy-teatterissa ja kaksi monikielistä julkaisua. Varsinainen kv. juhla järjestetään Oxfordissa syyskuussa.

4. PEN Internationalin kongressi kiertää vuosittain maasta toiseen. Jossakin vaiheessa lähitulevaisuudessa tulee aloittaa suunnitelmat PENin kansainvälisen kongressin järjestämiseksi Suomessa, jotta voisimme kantaa oman vastuamme. Viimeksi kongressi on järjestetty Suomessa vuonna 1998. Kongressi tarjoaa myös mahdollisuuden huomattavaan kansainväliseen näkyvyyteen.

5. Lisäksi komiteoiden kansainväliset konferenssit etsivät järjestäjämaita. Ainakin kansainvälinen Rauhankomitea on toivonut kokousta Suomessa lähivuosina.

Vuoden 2021 toiminta

PENin kansainvälinen kattojärjestö on perustettu Lontoossa vuonna 1921 ja täyttää siis ensi vuonna 100 vuotta. Suomen PEN on yksi vanhimmista jäsenjärjestöistä ja liittyi organisaatioon jo vuonna 1928. Vietämme juhlavuotta työn merkeissä. Vuoden toimintasuunnitelmaan sisältyy:

Julkaisut

- ***Monikielinen vapaasanakirja*** esittelee Suomessa asuvien kirjailijoiden erilaisia kielitaustoja julkaisemalla heidän teoksiaan alkukielillä ja käännöksin. Kustakin runosta ja käännöksestä tehdään myös video projektin nettisivulle.

- ***Vihapuhetyökalupakki.*** Työryhmä koostaa kansainväliseen käyttöön tarkoitettua välineen, jonka avulla kohdata verkkovihapuhetta sekä henkilökohtaisella, lainsäädännöllisellä että järjestötasolla. Kyseessä on kansainvälisen PENin esittämä tilaus Suomen PENille.
- Suomen PENin ja PEN Internationalin historiaa arkistosta. Tuomme läpi vuoden eri tavoin esiin pitkän historiamme hetkiä yhteiskunnan muutosten käännteissä.

Tutkimukset

- Kysely tutkijoiden kohtaamasta häirinnästä, PEN ja Suomen Tietokirjailijat ry.
- Kysely sananvapauden tilasta, laaja kyselytutkimus.

Tapahtumat

- PEN International 100 vuotta, Suomen osuus. Järjestetään erillisenä iltajuhlana Savoy-teatterissa Helsingissä elokuussa 2021 Helsinki puhuu –keskustelutapahtuman yhteydessä. Puheita, runoja, musiikkia.
- Aino Kallaksen päivä. Zoom-tapahtuma, runoja. Yhteistyössä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kanssa.
- Saamelaiskulttuurin Zoom-tapahtuma. Mahdollinen yhteistyö Siida-museon kanssa.
- A dark place -elokuvatapahtuma naisiin kohdistuvasta vihapuheesta. Yhteistyössä Journalistiliiton kanssa.

Matkat

- PEN International 100v -kongressi Oxfordissa. Pyrimme viemään paikalle mahdollisimman monta edustajaa organisaatiostamme ja esittelemään suomalaista osaamista ja kulttuuria monessa muodossa.
- Epidemiatilanteesta riippuen kokousmatkat mm. Myanmar (kieli- ja käännöskomiteat) ja Mali (rauhankomiteat).

Yhteenveto

Demokratiaa ja vapaata, turvallista keskustelua on haastettu monin tavoin viime vuosina. Raskas tehtävämme on osallistua tuohon keskusteluun monilla eri tasoilla. Työ vaatii rohkeutta, mutta sen täytyy voida jatkua. Monissa lähimaissa äänet on jo vaiennettu ja meidän tehtävämme on siis puhua niidenkin puolesta, jotka eivät enää itse voi. Onneksi yhteydet toimivat vielä ja viestit kulkevat.

Toivottu tuki

PEN hakee tukea vuoden 2021 toimintaan.

PEN hakee tukea, jonka avulla voisi luoda 3- tai 5-vuotissuunnitelman vuosille 2021-2025.

Liite 1 Toimintakertomus 2019

Liite 2 Tilinpäätös 2019

Lisätietoa

Suomen PEN

<https://www.suomenpen.fi/>

PEN International

<https://pen-international.org/>

Veera Tyhtilä

Puheenjohtaja

Suomen PEN

president@suomenpen.fi